

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 października 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wstrzymał od dnia 1 listopada 2015 r. wypłatę renty rodzinnej przyznanej na zasadzie wyjątku na rzecz małoletniego B. W.. Uzasadniając wydaną decyzję organ rentowy wskazał, że B. W. przebywa obecnie w rodzinie zastępczej u swojej babki ojczystej E. W., która otrzymuje z tego tytułu świadczenia pieniężne z (...) Centrum Pomocy (...), a zatem małoletni ma aktualnie zapewnione niezbędne środki utrzymania.

(decyzja ZUS – k. 84/85 akt ZUS)

Odwołaniem z dnia 20 października 2015 r. B. W., reprezentowany na zasadzie art. 112¹ § 1 pkt 1 k.r.o. przez rodzica zastępczego E. W., wniósł o zmianę decyzji w przedmiocie wstrzymania wypłaty renty rodzinnej poprzez ustalenie, że wnioskodawcy przysługuje prawo do wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku, wypłacanej rodzinie zastępczej E. W.. Wnioskodawca przyznał, że rodzina zastępcza w której został umieszczony otrzymuje świadczenia z (...) w Ł. w kwocie po 660 zł miesięcznie. B. W. wskazał jednak, iż powyższa kwota nie wystarcza na pokrycie jego wszystkich usprawiedliwionych potrzeb, które ze względu m.in. na stan zdrowia oraz konieczność pozaszkolnego kształcenia się opiewają na kwotę około 1.400 zł miesięcznie.

(odwołanie – k.3)

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 19 listopada 2015 r. organ rentowy wniósł o jego oddalenie, przedstawiając argumentację zasadniczo tożsamą z wywodami zawartymi w zaskarżonej decyzji z dnia 8 października 2015 r.

(odpowiedź na odwołanie – k. 4)

Do chwili zamknięcia rozprawy strony pozostały przy dotychczasowych, przedstawionych powyżej stanowiskach procesowych.

(protokół rozprawy z 4 lutego 2016 r. – k. 11)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

B. W. urodził się w dniu (...) Jego rodzicami są W. W. oraz M. W. z domu O.. Matka wnioskodawcy zmarła tragicznie w dniu 10 września 2000 r.

(okoliczności bezsporne; wyciągi z aktów stanu cywilnego – k. 3-4 akt ZUS; przesłuchanie E. W. – k. 10)

W okresie od 24 marca 1997 r. do 23 czerwca 1997 r. M. W. była zatrudniona w przedsiębiorstwie (...). Pomiędzy 22 sierpnia 1997 r. a 22 kwietnia 1998 r. była osobą bezrobotną bez prawa do zasiłku, zaś w okresie od 23 kwietnia 1998 r. do 22 września 1999 r. pozostawała w stosunku pracy z (...) sp. z o.o. w Ł.. Od dnia 23 września 1999 r. M. W. nie pracowała, zajmując się wyłącznie sprawowaniem pieczy nad synem B. W. w ramach urlopu wychowawczego.

(okoliczności bezsporne; kwestionariusz – k. 2 akt ZUS; zaświadczenie – k. 6; świadectwa pracy – k. 7-8; przesłuchanie E. W. – k. 9 w zw. z k.10)

Decyzją z dnia 13 marca 2001 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przyznał B. W. w drodze wyjątku rentę rodzinną po zmarłej matce M. W. w kwocie 470,51 zł miesięcznie. Od 1 marca 2015 r. wypłacana wnioskodawcy zwaloryzowana kwota renty wynosi 880,45 zł brutto miesięcznie.

(okoliczności bezsporne; decyzja o przyznaniu renty – k. 21 akt ZUS; decyzja o waloryzacji – k. 72/73 akt ZUS)

Postanowieniem Sądu Rejonowego w Łowiczu z dnia 24 września 2004 r. wydanym w sprawie o sygn. akt III Nsm 91/04 władza rodzicielska W. W. nad małoletnim B. W. została ograniczona poprzez umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej u dziadków ojczystych – E. W. i S. W..

(okoliczność bezsporna; postanowienie – k. 34 akt ZUS)

Ojciec małoletniego W. W. ma obecnie 42 lata, cierpi na schorzenia bioder oraz na astmę, stara się pracować dorywczo. Ustalono wobec niego obowiązek alimentacyjny na rzecz B. W. w kwocie po 50 zł miesięcznie.

(okoliczności bezsporne; przesłuchanie E. W. – k. 9 w zw. z k. 10)

Od początku roku 2015 E. i S. W. pobierają z (...) Centrum Pomocy (...) w Ł. świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania B. W. w rodzinnej pieczy zastępczej. W okresie od 1 do 30 września 2015 r. pobrane przez rodziców zastępczych świadczenie opiewało na kwotę 660 zł.

(okoliczność przyznana; zaświadczenie – k. 82/83 akt ZUS; odwołanie – k. 2; przesłuchanie wnioskodawcy – k.)

W roku szkolnym 2015/2016 małoletni B. W. uczęszcza do III klasy Gimnazjum w Ł.. Wnioskodawca ma duże problemy w nauce, powtarzał pierwszą klasę gimnazjum. B. W. jest uzdolniony plastycznie, w przyszłości zamierza ukończyć zasadniczą szkołę zawodową o profilu stolarskim. Od września 2016 r. w związku z edukacją szkolną wnioskodawca będzie musiał dojeżdżać do Ł. albo do S..

(okoliczności bezsporne; zaświadczenie – k. 68/69 akt ZUS; przesłuchanie E. W. – k. 10)

B. W. leczy się neurologicznie z powodu mikrouszkodzeń ośrodkowego układu nerwowego, był z tego powodu hospitalizowany w okresie od 18 do 21 października 2011 r. Wnioskodawca cierpi także na schorzenia gastrologiczne (larwa trzewna wędrująca, glistnica), pozostaje pod opieką poradni okulistycznej, choruje na toksokarozę.

(dokumentacja medyczna – k. 8; przesłuchanie E. W. – k. 10)

Koszty związane z niezbędnymi dojazdami B. W. oraz jego specjalistycznym leczeniem wynoszą 600 zł miesięcznie, z czego na same leki wydatkowana jest kwota 200 zł. Korepetycje, na które uczęszcza B. W. stanowią wydatek około 200 zł miesięcznie.

(przesłuchanie E. W. – k. 10; paragony oraz bilety – k. 8; faktura za leki – k.8)

Pozostałe, comiesięczne koszty utrzymania wnioskodawcy czynione przez rodziców zastępczych zamykają się w następujących kwotach:

a) obiady w stołówce szkolnej – 60 zł;

b) wyżywienie w domu – 150 zł;

c) odzież – 50 zł ;

d) książki i pomoce szkolne – 84 zł;

e) opał – 100 zł;

f) wizyty u internisty i stomatologa oraz leki na infekcje sezonowe – 40 zł;

g) uczestnictwo w zajęciach plastycznych – 50 zł.

(okoliczności niezaprzeczone; odwołanie – k. 3)

E. W. utrzymuje się z emerytury w kwocie 760 zł miesięcznie, zaś S. W. pobiera emeryturę w kwocie 1.110 zł wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym.

(przesłuchanie E. W. – k. 10)

Powyższy stan faktyczny został ustalony na podstawie bezspornych twierdzeń stron, okoliczności przyznanych (art. 229 k.p.c.) bądź niezaprzeczonych (art. 230 k.p.c.), a także dowodu z przesłuchania przedstawicielki ustawowej wnioskodawcy przebywającego w pieczy zastępczej (art. 302 § 2 k.p.c.), jak również w oparciu o obszerny dokumentarny materiał dowodowy zgromadzony w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się zasadne i jako takie skutkowało zmianą zaskarżonej decyzji organu rentowego.

Na wstępie rozważań prawnych należy wskazać, iż sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela ugruntowany pogląd doktryny i judykatury, iż od decyzji oddziału ZUS dotyczącej zmian w prawie do świadczeń przyznanych w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ust. 1 u.e.r.f.u.s., w tym także od decyzji o ustaniu prawa do nich (wstrzymaniu wypłaty), przysługuje odwołanie do sądu ubezpieczeń społecznych (zob. wyrok SN z 18 października 2004 r. sygn. akt I UK 123/04; Bartnicki M. Komentarz do art. 83 u.e.r.f.u.s. teza 5. w: Antonów K. Emerytury i renty z FUS. Emerytury pomostowe. Okresowe emerytury kapitałowe. Komentarz LEX 2014; K. Jankowska, I. Jędrasik-Jankowska Komentarz do art. 83 u.e.r.f.u.s. w: K. Jankowska (red.) Prawo do emerytury. Komentarz do ustaw z orzecznictwem Lex Polonica 2011). Również aktualne orzecznictwo potwierdziło dopuszczalność drogi sądowej przed sądem powszechnym w sprawach zainicjowanych odwołaniem od decyzji wstrzymującej wypłatę świadczenia z art. 83 ust. 1 u.e.r.f.u.s. (tak: wyrok SN z 9 stycznia 2012 r., sygn. akt III UK 36/11). Przedstawiony pogląd oparty jest na trafnej argumentacji, iż w odniesieniu do decyzji wstrzymującej prawo do świadczeń przyznanych w drodze wyjątku nie ma zastosowania art. 83 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, albowiem tego rodzaju decyzje wydawane są nie przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych działającego w ramach swobodnego uznania, lecz przez organ rentowy. Konsekwentnie, zgodnie z art. 83 ust. 2 s.u.s. odwołanie od decyzji o wstrzymaniu wypłaty świadczenia przyznanego w drodze wyjątku przysługuje do właściwego sądu w terminie i według zasad określonych w przepisach kodeksu postępowania cywilnego.

Do czasu wstrzymania wypłaty świadczenia, B. W. był beneficjentem z tytułu tzw. renty rodzinnej przyznawanej na zasadzie wyjątku przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748 j.t.), ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą - ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek - podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

O ile samo przyznanie prawa do wyjątkowego świadczenia leży w gestii władzy dyskrecyjnej Prezesa ZUS, o tyle wstrzymanie wypłaty uprzednio przyznanego świadczenia wymaga istotnej zmiany okoliczności, które legły u podstaw przyznania danego, wyjątkowego świadczenia. Rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego w przedmiocie wstrzymania wypłaty specjalnej renty rodzinnej, sąd ubezpieczeń powinien zatem rozważyć przede wszystkim, czy od czasu przyznania świadczenia zaistniały w życiu beneficjenta zdarzenia powodujące odpadnięcie wynikających z art. 83 ust. 1 u.e.r.f.u.s. przesłanek przyznania renty rodzinnej w drodze wyjątku. Takiego rodzaju zdarzeniami może być nabycie przez beneficjenta zdolności do pracy, osiągnięcie przez niego przepisanej prawem wieku bądź uzyskanie środków pieniężnych wystarczających na pokrycie wszystkich niezbędnych potrzeb życiowych.

W niniejszej sprawie bezsporne pozostawało, iż B. W. pomimo ukończenia 16. roku życia kontynuuje edukację w szkole, a zatem spełnia przesłankę do otrzymania renty rodzinnej wynikającą z art. 68 ust. 1 pkt 2

u.e.r.f.u.s. Jednocześnie, z powodu obowiązku uczestnictwa w zajęciach szkolnych oraz braku wyuczonego zawodu, wnioskodawca nie może podjąć pracy zarobkowej. Przedmiot sporu pomiędzy stronami stanowiło natomiast to, czy wskutek uzyskiwania przez rodziców zastępczych wnioskodawcy środków finansowych z funduszy (...) w Ł., sytuacja materialna B. W. poprawiła się na tyle, że uzasadnia wstrzymanie wypłaty przyznanej uprzednio na zasadzie wyjątku renty rodzinnej. Pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie udzielił organ rentowy, decydując o wstrzymaniu renty wobec uznania, iż w odniesieniu do B. W. odpadła niezbędna przesłanka otrzymywania renty rodzinnej w postaci nieposiadania przez wnioskodawcę niezbędnych środków utrzymania (art. 83 ust. 1 zd. 1 in fine u.e.r.f.u.s.).

W ocenie sądu, pogląd zaprezentowany przez organ rentowy jawi się jako błędny, ponieważ nie obejmuje swoim zakresem całokształtu sytuacji życiowej wnioskodawcy, wpływającej ze swej istoty na katalog niezbędnych potrzeb każdego człowieka. Wymaga podkreślenia, iż w chwili obecnej B. W. jest w wieku 16 lat i 5 miesięcy, a zatem, na co wskazuje doświadczenie życiowe, uzasadniającym zwiększone wydatki na żywność czy odzież, z której małe dziecko wyrasta. Wnioskodawca cierpi na liczne schorzenia, które wymagają specjalistycznego leczenia oraz implikują czynienie zwiększonych wydatków na lekarstwa i środki medyczne. Ponadto, za obiektywnie uzasadnioną, niezbędną potrzebę małego dziecka należy uznać także dodatkowe lekcje języka angielskiego i niemieckiego odbywane w formie korepetycji. Należy wskazać, iż wnioskodawca już na etapie edukacji gimnazjalnej ma problemy z nauką, o czym świadczy choćby mający miejsce w przeszłości brak promocji do drugiej klasy gimnazjum. Pobieranie przez niego dodatkowych lekcji ma więc na celu osiągnięcie kompetencji szkolnych na poziomie elementarnym, umożliwiającym zdanie do kolejnej klasy. Wskutek powyższego, korzystanie przez B. W. z korepetycji musi zostać ocenione jako niewykraczające poza katalog niezbędnych potrzeb małego dziecka.

Ustalono w drodze postępowania dowodowego oraz niespornych bądź niezaprzeczonych twierdzeń stron koszty utrzymania B. W. mieszczą się w racjonalnych granicach, typowych dla dziecka w wieku wnioskodawcy oraz dla poziomu życia osób z jego środowiska. Żaden ze wskazanych wydatków, w szczególności kwoty przeznaczane na żywność czy odzież, nie cechuje się zbytkownością czy brakiem obiektywnego uzasadnienia. Podane przez rodzica zastępczego wnioskodawcy kwoty przeznaczane na jego utrzymanie są w istocie stosunkowo skromne, wystarczające wyłącznie na zapewnienie podstawowych potrzeb człowieka, o czym świadczy brak ujęcia w wydatkach na dziecko takich kosztów jak choćby wyjazdy wypoczynkowe, rozrywki (teatr, kino) czy kieszonkowe. Mając na uwadze powyższe sąd uznał, iż środki niezbędne dla utrzymania wnioskodawcy, służące pokryciu usprawiedliwionych, podstawowych potrzeb B. W. mieszczą się w granicach 1.300-1.400 zł miesięcznie.

Tym samym, okoliczność, że rodzice zastępczy wnioskodawcy od roku 2015 otrzymują z (...) Centrum Pomocy (...) w Ł. na utrzymanie dziecka środki pieniężne w kwocie po 660 zł miesięcznie, w realiach niniejszej sprawy nie może wpłynąć negatywnie na ocenę zasadności dalszej wypłaty B. W. specjalnej renty rodzinnej. Rzecz bowiem w tym, że kwota uzyskiwana z (...) nie wystarcza na zaspokojenie obiektywnie uzasadnionych, a przy tym niezbędnych potrzeb życiowych wnioskodawcy. W przedmiotowej sprawie, pomoc finansowa z placówki wsparcia rodziny pokrywa jedynie około połowę niezbędnych kosztów utrzymania dziecka. Tego rodzaju pomoc mogłaby w całości zostać przeznaczona np. na konieczne wydatki związane z leczeniem małego dziecka oraz dojazdami i wówczas nie wystarczyłoby jej już na zaspokojenie innych elementarnych potrzeb wnioskodawcy takich jak odzież, żywność czy opał. Wymaga przy tym wskazania, iż ustalony wyrokiem sądu obowiązek alimentacyjny ojca wnioskodawcy wobec syna ma wymiar jedynie symboliczny, opiewający na kwotę 50 zł miesięcznie. Dlatego też przyjęcie poglądu, iż pobieranie świadczenia z tytułu sprawowania pieczy zastępczej nad B. W. automatycznie uniemożliwia kontynuowanie wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku, jawi się jako nader restrykcyjne.

Sąd orzekający w niniejszej sprawie aprobuje tym samym stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w aktualnych judykatach, iż przyznanie jednej z form pomocy społecznej nie może stanowić przesłanki pozbawienia uprawnień do świadczenia w drodze wyjątku, zwłaszcza że świadczenia z pomocy społecznej oraz świadczenia z ubezpieczenia społecznego nie mają charakteru zamiennego, a przyznawanie tych pierwszych następuje w ostatniej kolejności. Należy więc przyjąć, iż o ile przepis art. 83 ust. 1 u.e.r.f.u.s. wprost wyłącza możliwość otrzymywania świadczenia w drodze wyjątku przez osoby pobierające własne świadczenia emerytalne lub rentowe (nie mają one możliwości ubiegania się o świadczenie wyjątkowe na zasadzie wyboru świadczenia korzystniejszego), a także przez osoby

posiadające własne źródła dochodu, np. gospodarstwo rolne, to nie czyni tego w sytuacji, gdy osoba pobierająca świadczenie wyjątkowe korzysta równocześnie z którejkolwiek formy pomocy społecznej (teza 2. wyroku SN z 9 stycznia 2012 r. sygn. akt III UK 36/11). W przekonaniu sądu, dopóki zaspokajanie całokształtu niezbędnych potrzeb życiowych beneficjenta może nastąpić wyłącznie poprzez łączne pobieranie specjalnej renty rodzinnej oraz świadczenia z (...), dopóty brak jest podstaw do odmowy równoczesnego korzystania ze wzmiankowanych świadczeń.

Konkludując powyższe rozważania należy podkreślić, że również w chwili obecnej istnieją wszystkie przesłanki uzasadniające wypłatę na rzecz B. W. renty rodzinnej na zasadzie art. 83 ust. 1 u.e.r.f.u.s., albowiem pomimo uzyskiwania pomocy finansowej z (...) wnioskodawca nadal nie posiada niezbędnych środków utrzymania. Konsekwentnie, zaskarżoną decyzję organu rentowego należało ocenić jako merytorycznie błędną i podlegającą zmianie na zasadzie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez ustalenie, że B. W. przysługuje prawo do wypłaty renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku, wypłacanej rodzinie zastępczej – E. W..